

Kommunutredningen – Stärkt kapacitet i kommunerna för att möta samhällsutvecklingen

Fi 2017:02

Ordförande: Niklas Karlsson
Huvudsekreterare: Sverker Lindblad

Sekreterare: Ulf Tynelius
Sekreterare: Lisa Hörnström

Den parlamentariska kommitténs ledamöter

Namn	Parti	Övrig info
Maria Strömkvist	S	Riksdagsledamot, valkrets Dalarna
Johan Nyhus	S	Kommunalråd Göteborg
Åsa Eriksson	S	Riksdagsledmot, valkrets Västmanland
Anna Hövenmark	V	Ledamot kommunfullm. Jokkmokk och regionstyrelsen Region Norrbotten
Mikael Eskilandersson	SD	Riksdagsledmot, valkrets Gävleborg
Bo Rudolfsson	KD	KSO, kommunalråd Laxå
Anette Åkesson	M	Riksdagsledamot, valkrets Skåne norra och östra
Erik Andersson	M	Riksdagsledamot, valkrets Stockholms län
Helene Odenjung	L	Kommunalråd Göteborg, 1:e vice partiordf.
Peter Helander	C	Riksdagsledamot, valkrets Dalarna
Marcus Friberg	MP	Kommunalråd Helsingborg

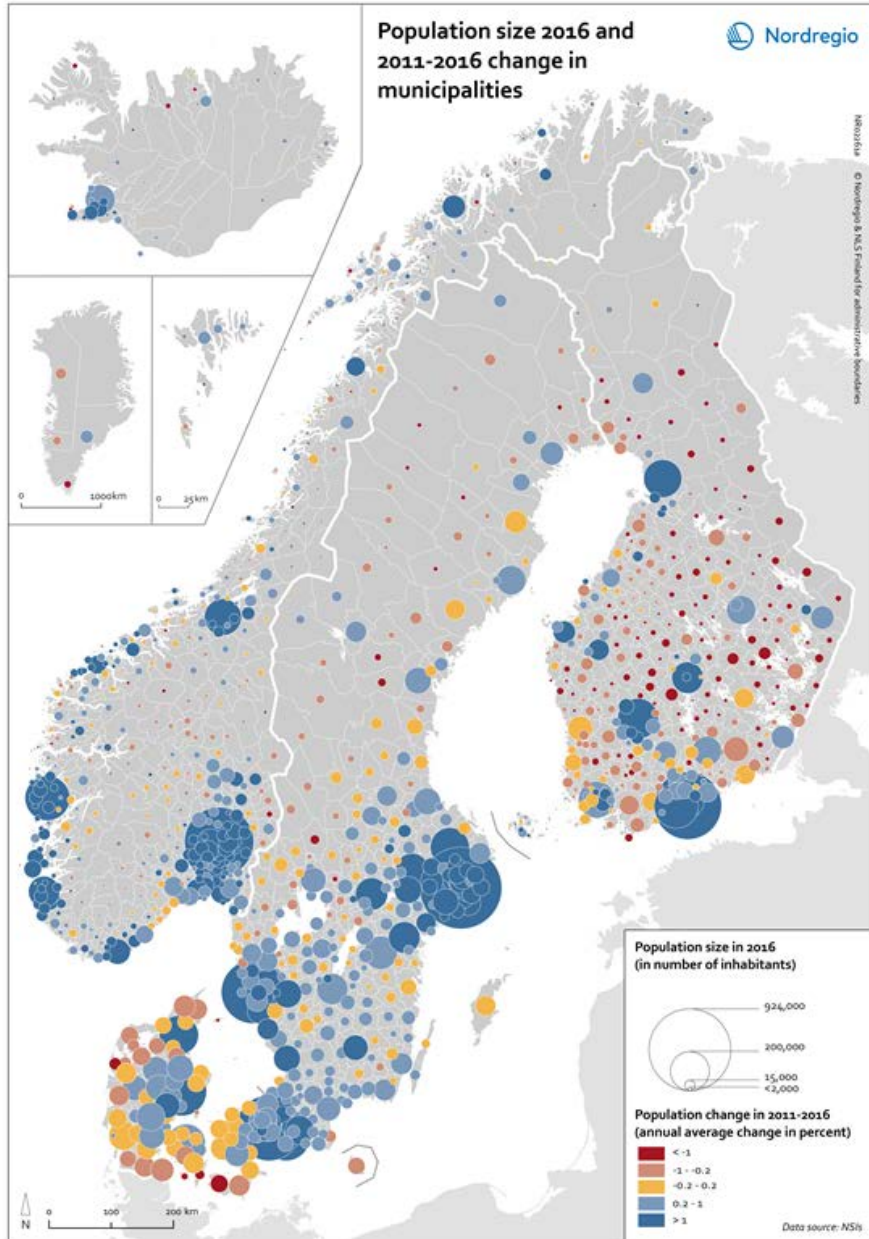
Kommittén ska lägga fram:

- Delbetänkande om avtalssamverkan den 17 oktober 2017
- Slutbetänkande den 15 oktober 2019

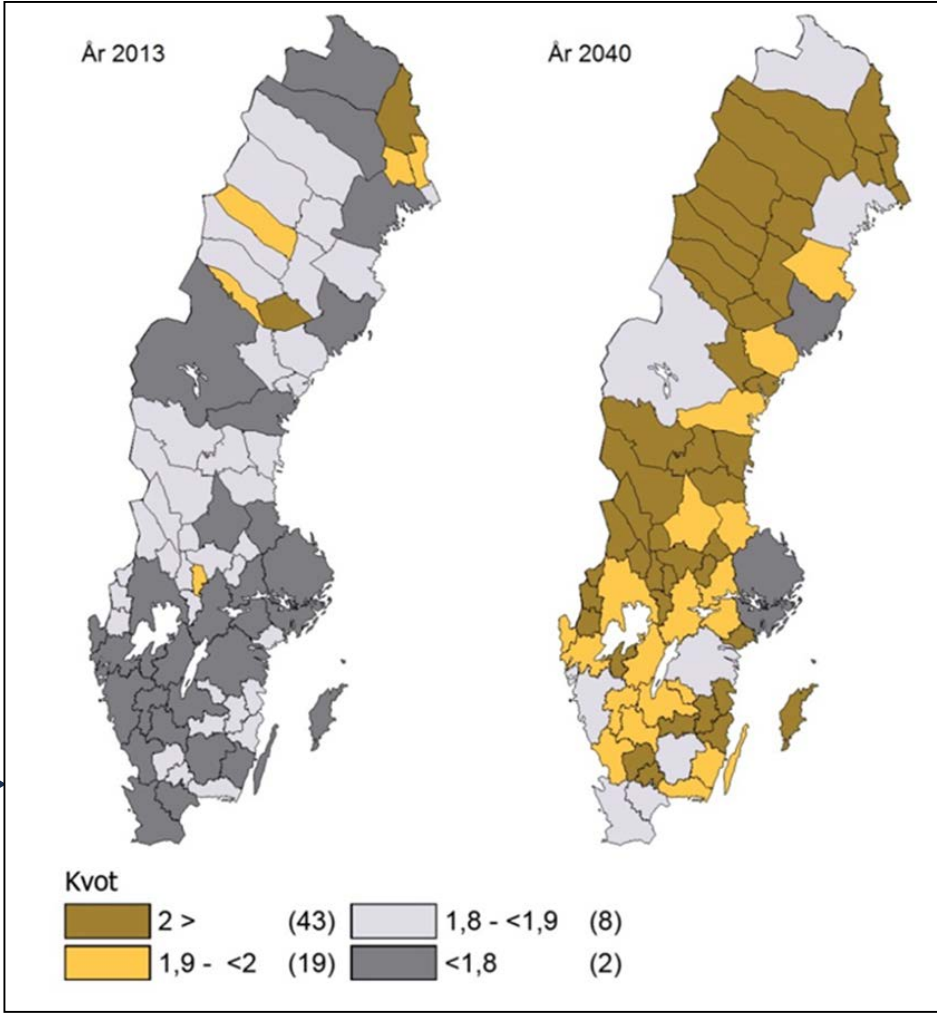
Sveriges kommuner står
inför stora utmaningar!!!

Urbanisering, demografi och regionförstoring

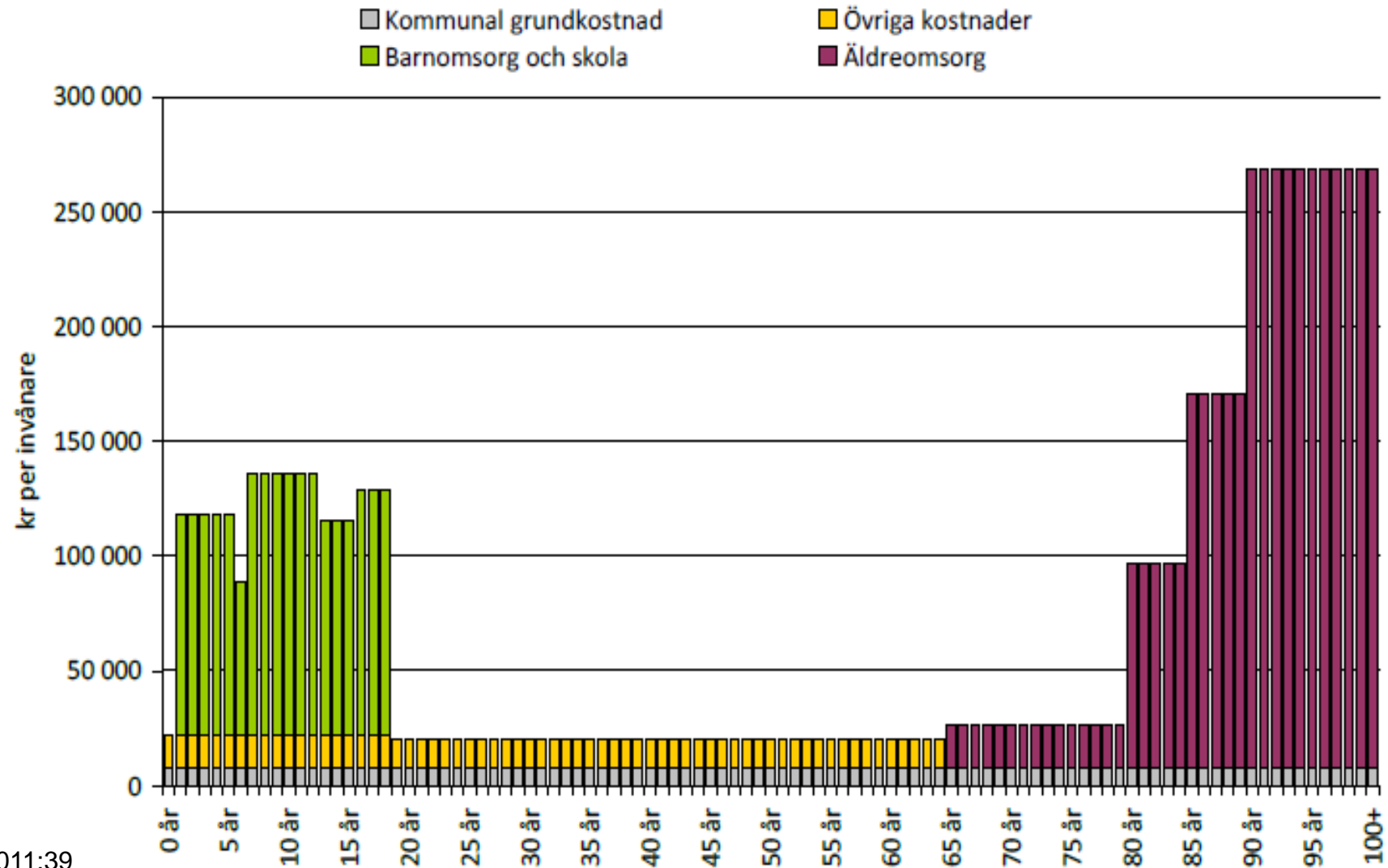
Befolkningsförändring i kommuner 2011-2016

Ökande försörjningskvoter (total bef / bef 20-64år)

Källa: LU2015 Bilaga.7

Demografi och kommunala kostnader

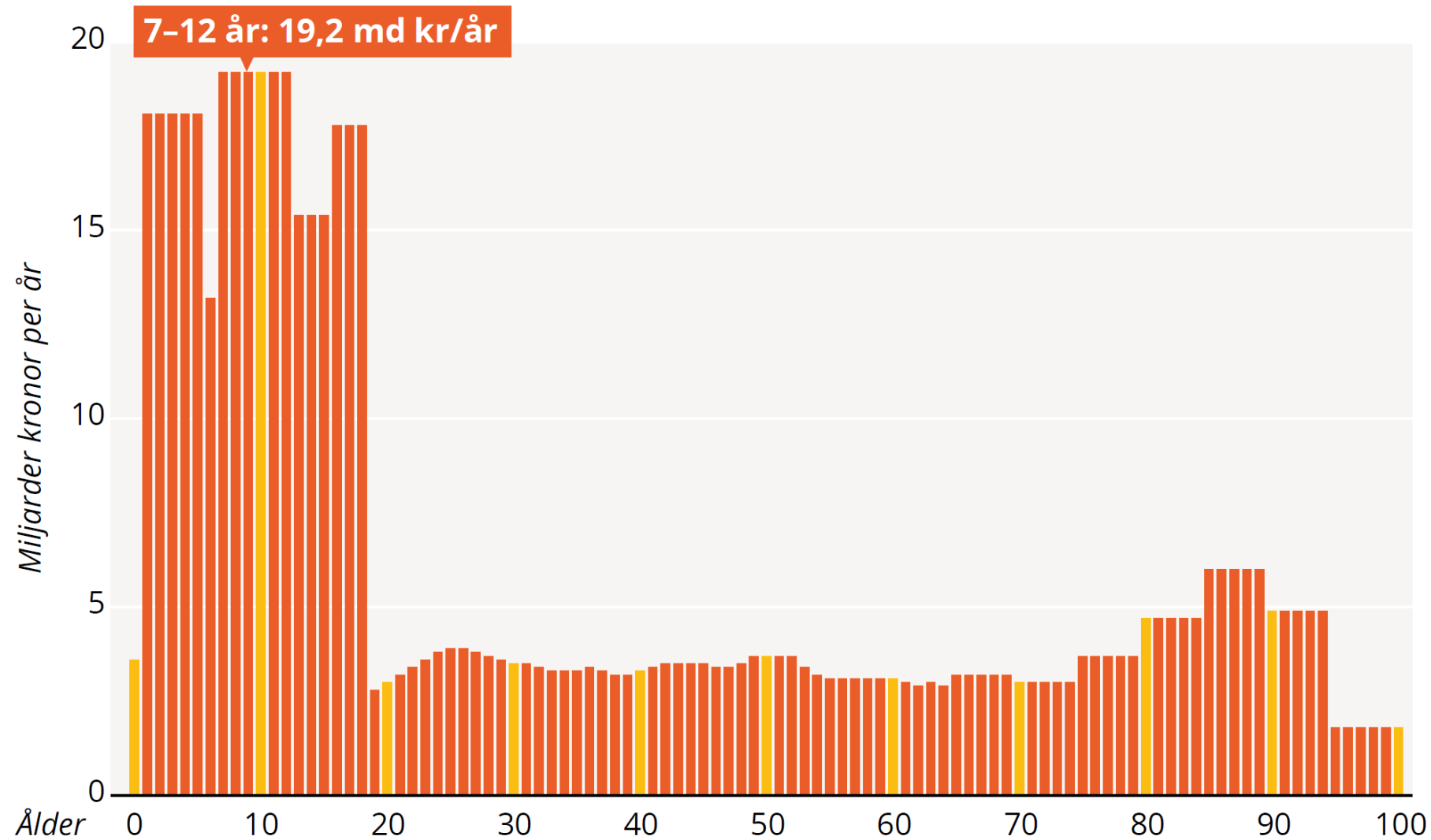
Källa: SOU 2011:39

Regeringskansliet

Kommunutredningen Fi 2017:02

Kommunernas totala kostnader per årskull 2016

Källa: SKL

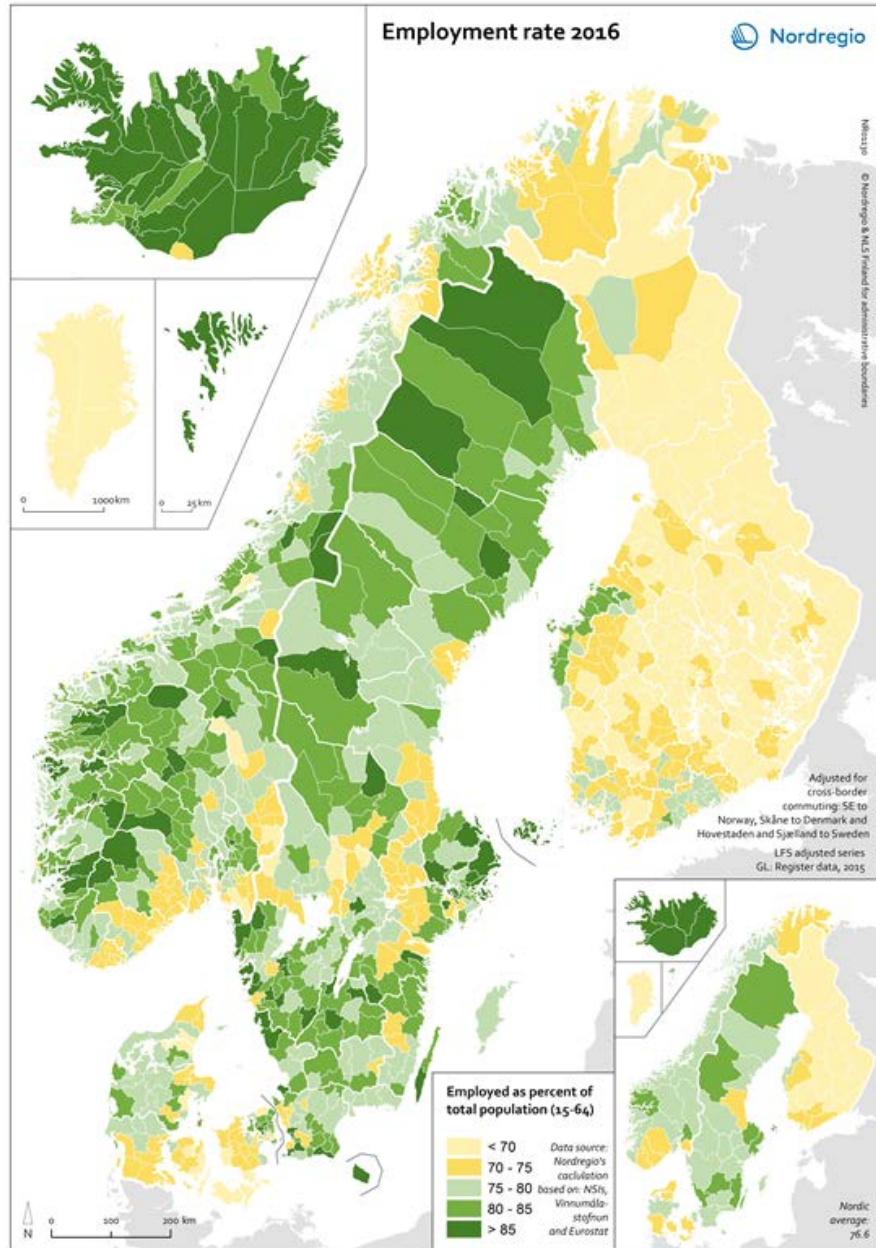

...men också

- Personal och kompetensförsörjning
- Etablering och integration av nyanlända
- Växande anspråk på service
- Klimatförändring
- Etc

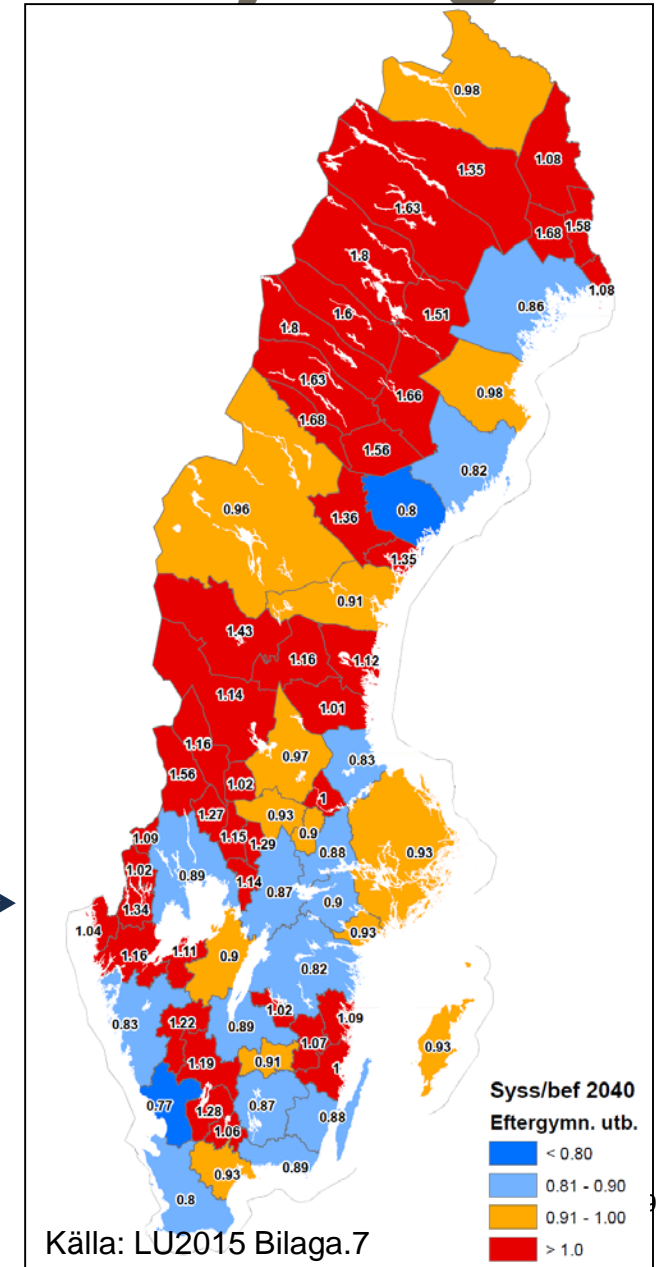

Personal och kompetensförsörjning

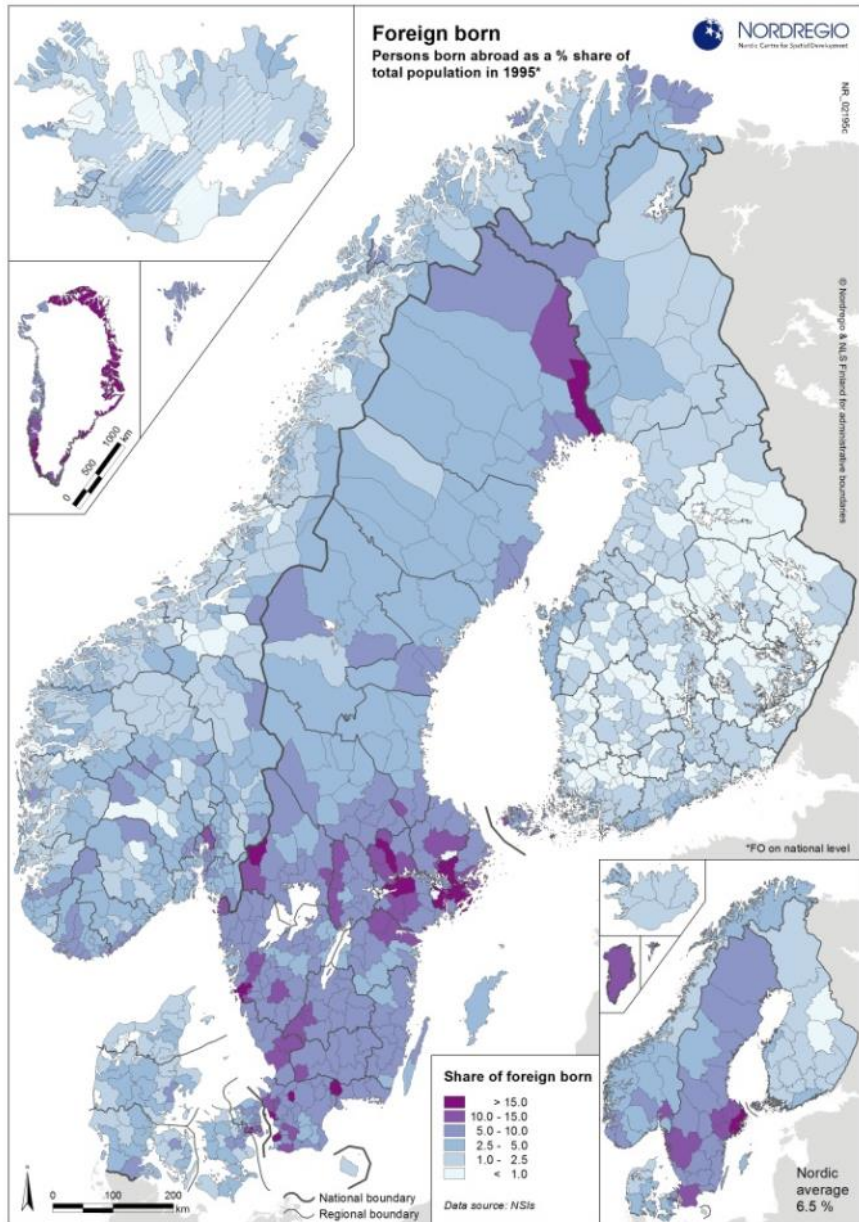

Andel sysselsatta 15-64 år i kommuner 2016

Förvärvsgrader 2040 eftergymnasial utbildning (sysselsatt dagbefolkning/ befolkning i arbetsför ålder)

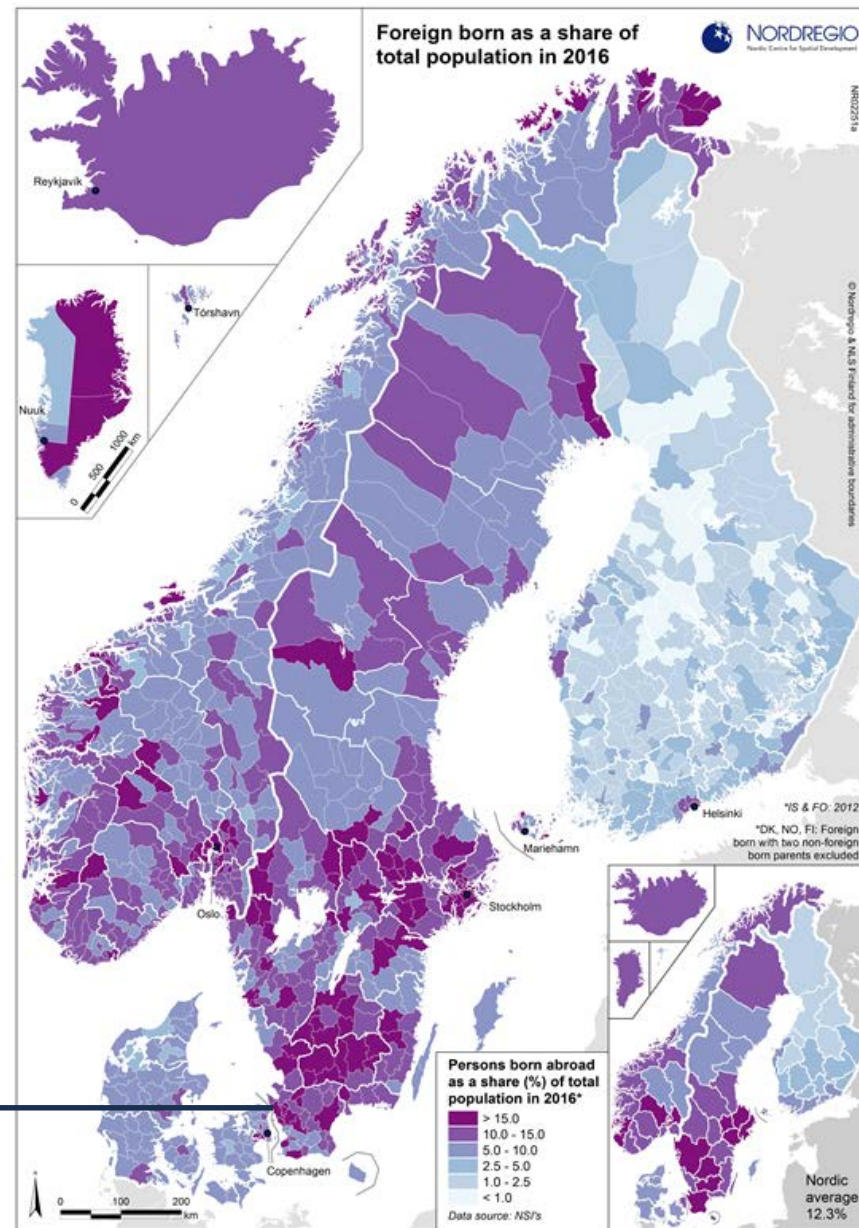

Etablering och integration av nyanlända

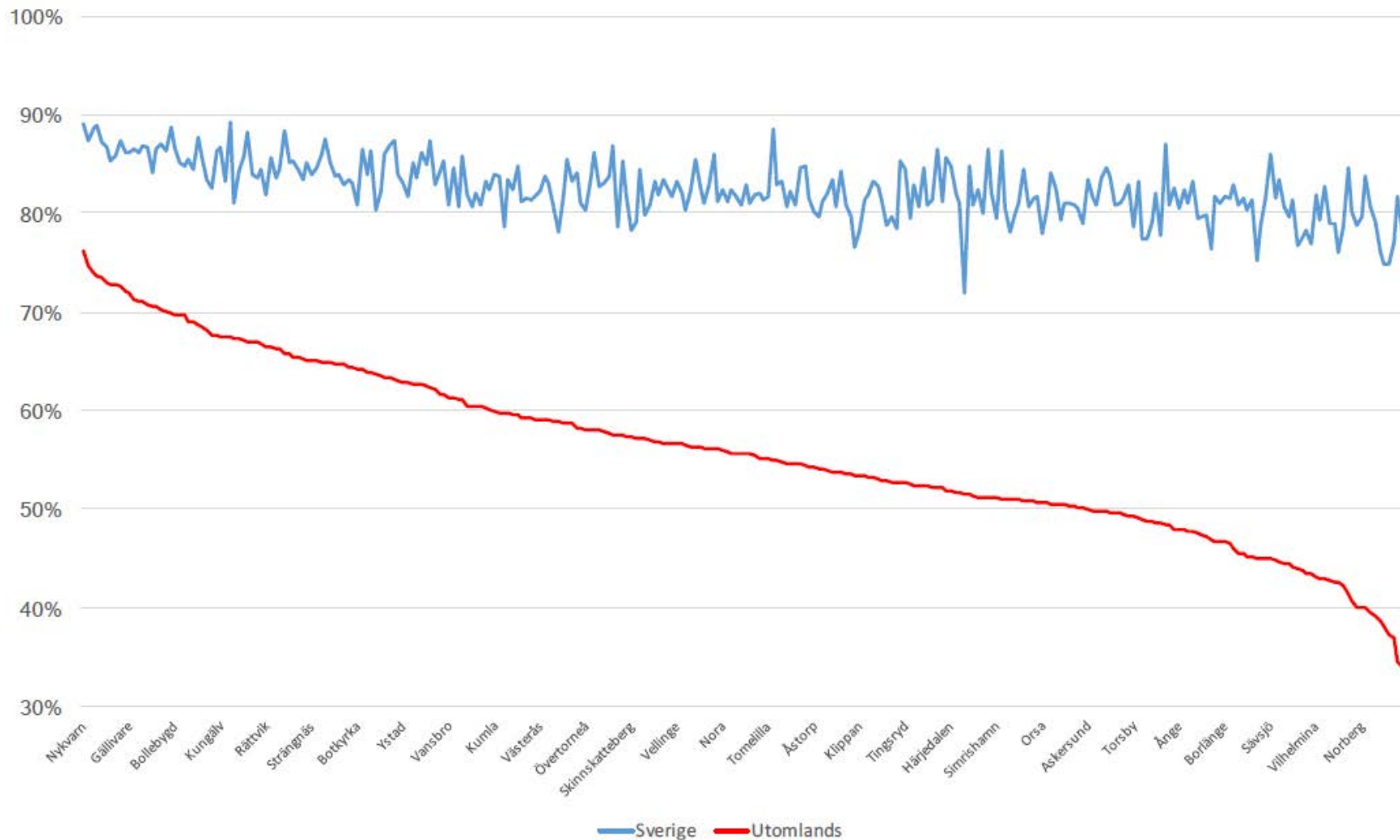
Andel utlandsfödda i kommuner 1995

Andel utlandsfödda i kommuner 2016

Etablering och integration av nyanlända

Sysselsättningsandel för svenskfödda respektive utlandsfödda 20-64 år, kommuner 2014

Källa: SCB/Reglab

Stora och växande skillnader i förutsättningar

- Från 2 500 inv i Bjurholm och Sorsele till 950 000 inv i Stockholm
- Från över 19 000 km² i Kiruna till 9 km² i Sundbyberg
- Från 39 procents tätortsgrad i Berg till 100 procent i flera Stockholmskommuner
- Från 34 procent 65+ åringar i Borgholm och Pajala till 13 procent i Sundbyberg och Huddinge
- Från över 74 200 kr/inv i kommunala nettokostnader i Vilhelmina till 33 900 kr/inv i Solna
- Genomsnittlig köpeskilling för småhus, från 310 tkr i Ragunda och Åsele till över 10 Mkr i Danderyd och Lidingö

Kommittén ska analysera olika strukturella åtgärder:

- Kommunal samverkan
- Kommunsammanläggningar
- Generell förändring av uppgifter
- Asymmetrisk ansvarsfördelning
- Andra tänkbara åtgärder (t ex digitalisering)

Utökade möjligheter till
avtalssamverkan
(delbetänkande)

- En kombination av åtgärder kan vara en framkomlig väg
- Försöksverksamhet kan föreslås

Demokratiaspekter på olika åtgärder	Samverkan	Sammanläggning	Förändrade uppgifter	Asymmetri	Digitalisering
Ökad komplexitet, otydliga ansvarsförhållanden	X			X	(X)
Långa avstånd, anonyma politiker och beslutsfattare	X	X	X	X	
Risk för mindre kommun att överskuggas av större		X		X	
Demokratisk underskott i viss samverkan och asymmetri	X			X	
Bibehållen kapacitet för kommunal service och välfärd	X	X	X	X	X
Minskad risk för jävssituationer p.g.a. liten befolkning	(X)	X	(X)	(X)	
Ökad administrativ kapacitet, t.ex. beslutsunderlag	X	X			X
Större kompetens i kommunfullmäktige		X			

Samverkan mellan kommuner

Tillit och tidsperspektiv är viktigt

- En effektiv samverkan förutsätter att alla parter har något att vinna på den, kan vara svårt med små och stora kommuner
- Ju fler kommuner, desto större komplexitet i samverkan
- Det tar tid att bygga förtroende och tillit i en samverkanskonstellation, **men...**
- Med tiden kan också slitningar mellan de samverkande parterna uppstå, t.ex. genom ändrade politiska eller ekonomiska förhållanden i kommunerna

Vad behöver vi veta mer om?

- Hur görs analysen och bedömningen av om kostnaden för samverkan uppvägs av mervärdet – en omöjlig uppgift?
- Behövs någon form av stödfunktion för kommuner som bedriver eller överväger samverkan?

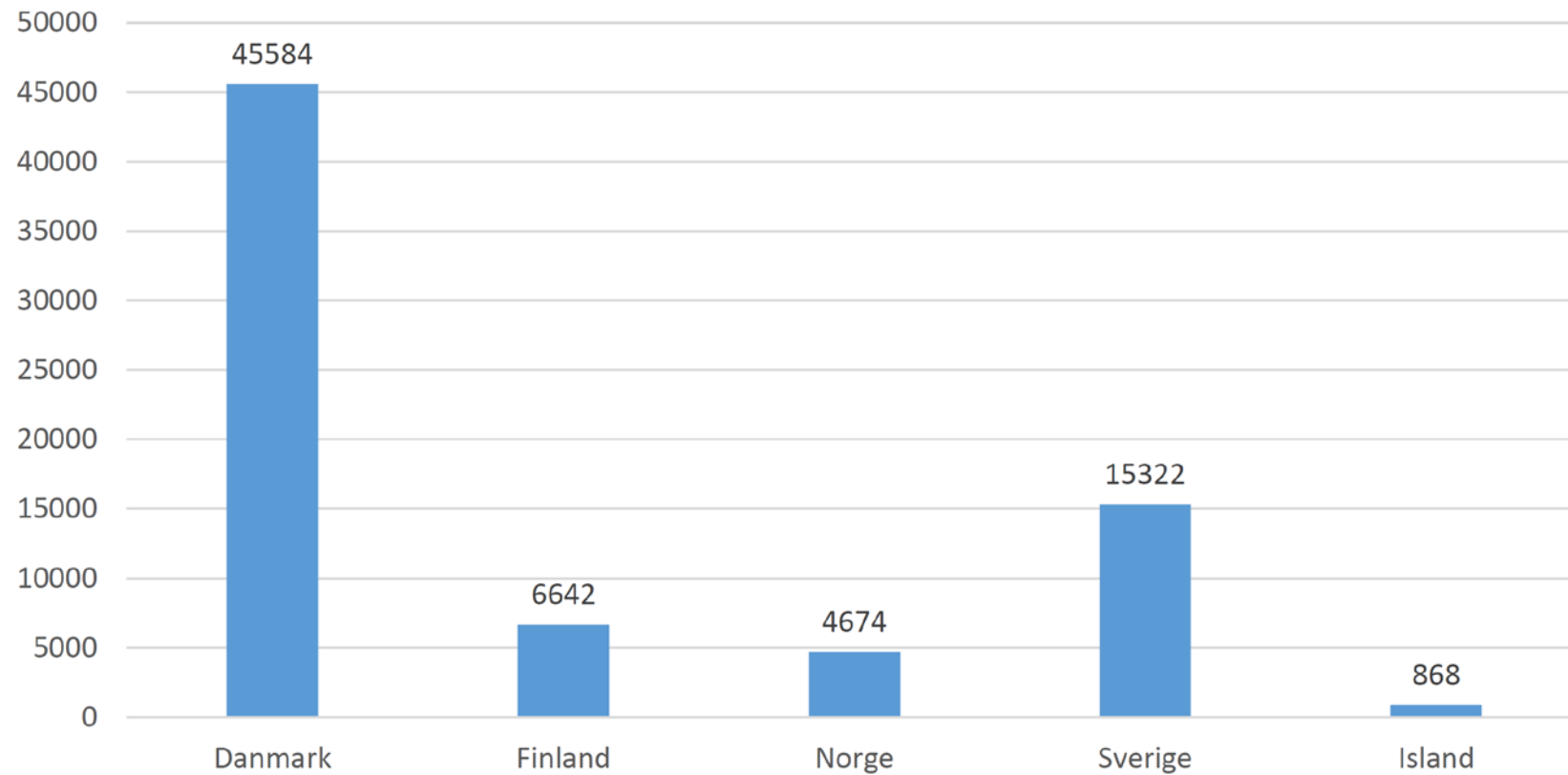
Frivilliga kommunsamman- läggningar

Är det dags för kommunsammanläggning?

- Vid 1974 års kommunreform ansågs 8 000 inv vara kritisk gräns för att bedriva effektiv verksamhet
- Cirka 10 000 inv behövs för att bedriva effektiv grundskoleverksamhet
- Kommunreformsutredningar i Danmark, Norge och Finland pekar på minst 20 000 inv som önskvärt för effektiv verksamhet
- År 2040 beräknas vi ha 56 kommuner < 8 000 inv (19 %) och 164 kommuner < 20 000 inv (56 %)

3c. Kommunernas medianstorlek (antal invånare) i Norden 2017

Finns det motiv för kommunsammanslagningar?

- Förmodligen inga stora ekonomiska vinster att hämta hem genom sammanslagningar, men gleshet, bosättningsmönster och funktionella kopplingar spelar roll
- Kapacitets- och kompetensmässiga argument finns dock sannolikt
- Lokal identitet och maktrelationer regionalt spelar roll

Förändring av kommunernas uppgifter – generellt och asymmetriskt

Verksamheter har olika territoriell logik – lokalt, regionalt, nationellt:

- Arbetsmarknadspolitiken
- Gymnasieskolan
- Räddningstjänsten
- Fysisk planering / bostadsplanering
- Kollektivtrafiken
- Sjukvården
- Etc...

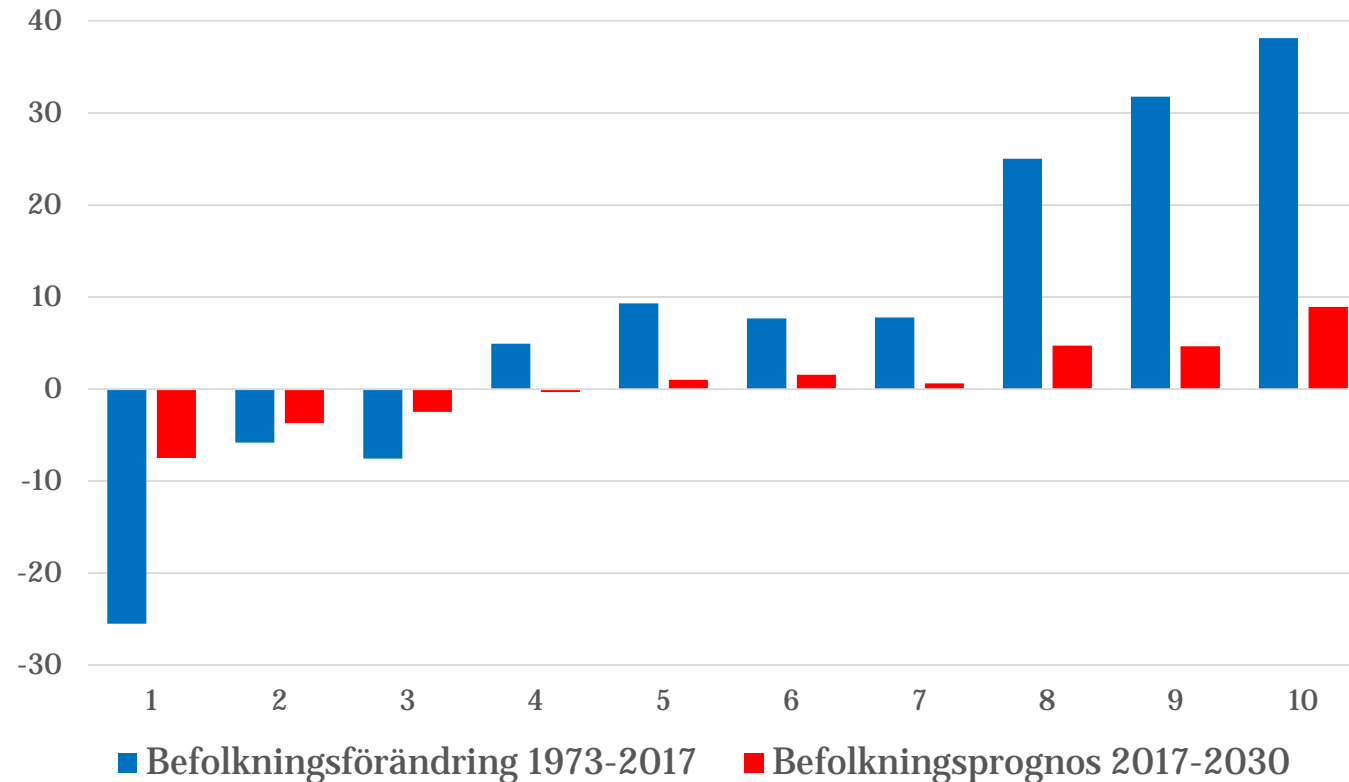
ASYMMETRISK ANSVARSFÖRDELNING PÅ KOMMUNAL NIVÅ

Anders Lidström
Umeå universitet

UMEÅ UNIVERSITET

KOMMUNERNA I DECENTILER EFTER BEFOLKNINGSSTORLEK 2017

KOMMUNAL ASYMMETRI I SVERIGE?

- Modell 1: Befria de minsta kommunerna från vissa obligatoriska uppgifter. Lägg över till större näraliggande kommuner eller landsting
- Modell 2: Olika uppgiftsfördelning kommun-region i de större stadsregionerna respektive i landet i övrigt. Starkare stadsregionala beslutsorgan

Andra tänkbara åtgärder, t.ex.

- Digitalisering
- Systematiskt lärande

Den digitaliserade kommunen

- Vad är en digitaliserad kommun (idag)?
- Hur skulle den kunna se ut i framtiden?
- Hur ser vägen dit ut?
- Vilka är fallgroparna?
- Vilka stödstrukturer skulle behövas för att hjälpa kommuner av olika karaktär (stora, små, etc) i ett digitaliseringsarbete?

Systematiskt lärande

- Lär av varandra och genom goda exempel
- Samverkan för lärande
- Kommunala intresseorganisationer
- SKL
- Tematiskt inriktade lab-miljöer?

Vad händer nu i utredningen?

- Prop. om avtalssamverkan 20 mars. Lagändringar 1 juli 2018
- Fallstudier tillsammans med SKL i fyra kommungrupperingar av olika karaktär
- Fördjupningsstudier inom följande områden:
 - Erfarenheter från nordiska strukturreformer (Siv Sandberg)
 - Asymmetrisk ansvarsfördelning (Anders Lidström)
 - Transaktionskostnader vid samverkan (Anna Thomasson)
 - Internationell forskningsöversikt (Gissur Erlingsson)
 - Digitaliseringens möjligheter och fallgropar (Anders Ekholm)

Det är vår framtid det gäller!

vaggeryd.se

pajala.se

skara.se

kiruna.se

tingsryd.se

malmo.se

sverker.lindblad@regeringskansliet.se

Regeringskansliet